

AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE.

Rok 1879.

WYDZIAŁ MATEMATYCZNO - PRZYRODNICZY.

Nr. 5.

Posiedzenie Komisji fizyjograficznój dnia 1 Maja.

Przewodniczący: Prof. Dr. STEFAN KUCZYŃSKI.

Przewodniczący powitał pp. WŁADYSŁAWA PRZYBYŚLAWSKIEGO, GOTFRYDA OSSOWSKIEGO i KAROLA TROCHANOWSKIEGO, którzy jako nowo wybrani Członkowie Komisji po raz piérwszy zajęli swe miejsca w jój gronie. Potém zawiadomił Komisję:

a) O zatwierdzeniu przez Wydział matem.-przyrodn. wszystkich na ostatniém posiedzeniu Komisji przybranych Członków, jako to, oprócz wyżej wymienionych pp. Dr. FR. KAMIEŃSKIEGO, F. BERDAUA, DRA CHAŁUBIŃSKIEGO, B. LESZKĘ, J. BĄKOWSKIEGO, L. SCHREITTERA, ST. PRZYBYŁOWSKIEGO, X. J. SZMERYKOWSKIEGO, X. R. CZEŻOWSKIEGO i PLACYDA DZIWIŃSKIEGO;

b) O sprawach bieżących od ostatniego posiedzenia, mianowicie: O przesłaniu do Wydziału krajowego sprawozdania z czynności Komisji w r. 1878; o zakupieniu mapy Galicyi wydanej przez c. k. Zakład jeograficzny woj. skowy w Wiedniu w rozmiarze 1:75000, na 105 arkuszach, które służyć mają za tło do wykréslenia map geologicz-

Wydz. matem.-przyr. T. VI.

9

nych; o ułożeniu budżetu i programu prac na r. 1879 przez Komitet administracyjny;

c) O nadesłanych od ostatniego posiedzenia pracach, jako to:

1) Tymczasowe sprawozdanie z wycieczki odbytej w Lipcu i Sierpniu 1878 r. w celach sekcji meteorologicznej przez Dra WIERZBICKIEGO.

2) Sprawozdanie z czynności sekcji meteorologicznej w 1878 r. Prof. Dra KARLIŃSKIEGO.

3) Tymczasowe sprawozdanie z badań geologicznych w Tatrach w r. 1878 dokonanych przez Prof. Dra ALTHA.

4) *Rozbiór chemiczny ilościowy wody mineralnej wyssowskiej* przez p. TROCHANOWSKIEGO.

5) Tymczasowe wiadomości o wycieczce botanicznej na Podole dokonanej w r. 1878 przez p. ŚLEŃDZIŃSKIEGO.

6) Praca Prof. WAIGLA pod tytułem: *Przyczynek do fauny koleopterologicznej* wraz z oceną téjże przez Przewodniczącego sekcji zoologicznej Dra WIERZEJSKIEGO.

7) Praca p. BAKOWSKIEGO p. t. *Mięczaki z okolic Bóbrki i Radomyśla*.

d) O pięknym okazie żbika zabitego w Zawoji pod Babią Górą, otrzymanym w darze od p. J. KIENA za pośrednictwem p. WŁ. BIAŁKOWSKIEGO i o pięknym i bardzo cennym okazie labradorytu wołyńskiego ofiarowanym przez p. GOTFRYDA OSSOWSKIEGO do zbiorów Komisji.

Sekretarz Komisji: Dr. CZERNY odczytał odezwę Wydziału krajowego, w której prosi Komisję o wybranie delegata do ankiety mającej być zwołaną w celu zastanowienia się: czy uchwalenie ustawy o rybołostwie dla kraju naszego jest pożądanem, ewentualnie do wypracowania projektu do wspomnionéj ustawy.

Przewodniczący oświadcza, iż zaraz po odebraniu téj odezwy, zaprosił Prof. Dra NOWICKIEGO na delegata do

wspomnioną ankietę w imieniu Komisji, wszakże Prof. Nowicki w odpowiedzi na to zaproszenie odmówił przyjęcia tej misji, z powodu, iż prace jakie rozpoczął w celu zarybienia rzek krajowych i których przerwać nie może, nie pozwalają mu wziąć udziału w pomienionej ankiecie. Dlatego też Przewodniczący udał się do Dra WIERZEJSKIEGO z prośbą, ażeby w razie gdyby Prof. Dr. Nowicki nie dał się uprosić, zechciał w imieniu Komisji wziąć udział w pomienionej ankiecie. Prof. Dr. Alth wnosi, ażeby jeszcze raz prosić Dra Nowickiego, a gdyby dla nie dających się usunąć przeszkód tenże nie mógł prośbie tej zadość uczynić, proponuje na jego miejsce Dra WIERZEJSKIEGO. Wniosek ten jednomyślnie przyjęto, a p. PRZYBYŚLAWSKI oświadcza swą gotowość poinformowania Dra WIERZEJSKIEGO, gdyby tego potrzebował, co do praktycznej strony sprawy rybołówstwa w kraju naszym.

Przewodniczący przedłożył list p. WALEWSKIEGO pisany do Prezesa Akademii w sprawie zamierzonego wydawnictwa słownika geograficznego ziem polskich, a przez tegoż odstąpiony Komisji fizjograficznej. Po odczytaniu tego listu, z którego się okazuje, że p. FILIP SULIMIRSKI ma się zajmować redakcją i wydaniem tego słownika a p. WALEWSKI zamierza dostarczyć potrzebnych na to dzieło funduszków, wybrano na wniosek Przewodniczącego podkomitet złożony z prof. Dra ALTHA, Dra CZERNEGO, p. J. N. SADOWSKIEGO, Dra ROSTAFIŃSKIEGO i Dra WIERZEJSKIEGO i polecono temuż zdać sprawę na najbliższym posiedzeniu, czy i w jaki sposób mogłaby Komisja, przychylając się do życzenia p. WALEWSKIEGO, przyczynić się do dokonania tego dzieła.

Przewodniczący przedstawił nadesłane przez X. JANA MUDRAKA zęby wraz z częścią szczęki, znalezione przy rozebraniu jednej części cerkwi w Skopowie, z objaśnieniem zawartém w dołączonym liście, który odczytano. Oddano list X. MUDRAKA do załatwienia zawartej w nim prośby Komitetowi administracyjnemu, zęby zaś do oznaczenia i sprawozdania na najbliższém posiedzeniu Drowi WIERZEJSKIEMU.

Dr. ALTH zawiadamia, że jeszcze od Wydziału krajowego nie otrzymał odpowiedzi na pytanie jak Wydział kraj. rozumie użycie dodatkowej subwencji rocznej 500 złr. w. a., której W. Sejm krajowy Komisji fizyjograficznej udzielił na badania geologiczno-górnice w kraju.

Następnie p. Ossowski odczytał wiadomość o labradorytach wołyńskich i przedstawił piękny okaz tego minerału, ofiarowany przez siebie do zbiorów Komisji. Dr. ALTH wyraził życzenie zebrania do zbiorów Komisji okazów takich labradorytów, ze wszystkich miejscowości na Wołyniu, w których takowe się znajdują. P. Ossowski przyobieczał, iż starać się będzie zadość uczynić temu życzeniu. Komisja wyraziła na wniosek Przewodniczącego swoje podziękowanie p. OSSOWSKIEMU za dar tak cenny i tak życzliwe przyrzeczenie.

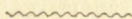

Dr. ROSTAFIŃSKI odczytał wiadomość nadesłaną przez Dra KAMIENSKIEGO o coraz dalszém rozpościéraniu się rośliny *Elodea canadensis* w Wiśle i jej dopływach. Przy téj sposobności oświadczył Dr. REHMAN, iż tę roślinę w Wiśle pod Krakowem pierwszy dostrzegł uczeń Szkoły Realnej tutejszej MARYJAN RACIBORSKI.

Nakoniec stosownie do przepisów statutu Akad. Um. przystąpiono do wyboru Przewodniczącego Komisji na rok 1879—80. Na 20 głosujących otrzymał Prof. Dr. KUCZYŃSKI 19 głosów.

Posiedzenie Wydziału matem.-przyrodn.

dnia 20 Maja 1879 r.

Przewodniczący: Dyrektor Dr. LUDWIK TEICHMANN.

W zastępstwie chorobą złożonego Sekretarza Wydziału Dra KUCZYŃSKIEGO, Dr. KARLIŃSKI przedstawił drugą część pracy Dra WIERZBICKIEGO: *O peryjodycznych zmianach prężności pary i wilgotności powietrza w Krakowie*, t. j. *O rocznym ruchu tych elementów*, wyłożył jej treść i objaśnił dołączone do niej tablice.

Za podstawę rachunku służyły Autorowi spostrzeżenia psychrometryczne, robione dziennie 3 razy o godz. 6 r., 2 po poł. i 10 wiecz., w okresie 40letnim od 1837 do 1876 roku na tutejszém obserwatoryjum astronomiczném. Materiał ten był już w części obrabiony, albowiem z zapisków psychrometru obliczana bywała każdorazowa prężność pary przez cały ciąg tego okresu, a od r. 1853 także wilgotność powietrza obecnie to opracowanie przygotowawcze ukończono, obliczając także dla okresu od 1837 do 1853 wilgotność powietrza. Cały rachunek przeprowadzony został; w milimetrach. Praca ta składa się z dwóch działów, w dziale pierwszym oznacza autor ruch roczny prężności pary, w drugim ruch roczny wilgotności powietrza w Krakowie. W dziale pierwszym średnie dzien-

ne obliczone z wzoru $\frac{1}{3}$ (VI + II + X) zestawiono z 40 lat i obliczono dla każdego dnia średnią dzienną 40-letnią. Te średnie nazywa autor „średnie obserwowane“. Następnie z poprawek obliczonych dla każdego miesiąca w pierwszej części swjej pracy: „*O ruchu dziennym prężności pary itd.*“, służących do zamienienia średnich obserwowanych na średnie prawdziwe czyli 24 godzinne znalazł autor sposobem graficznym poprawki dla każdego dnia — te posłużyły mu do zamienienia średnich obserwowanych na średnie poprawne. Z tych obliczył średnie normalne za pomocą wzoru BLOXAMA:

$$x = \frac{1}{2} \frac{1}{5} (m_{n-4} + 2 m_{n-3} + 3 m_{n-2} + 4 m_{n-1} + 5 m_n + 4 m_{n+1} + 3 m_{n+2} + 2 m_{n+3} + m_{n+4}),$$

w którym m_n oznacza średnią poprawną dla dnia danego, m_{n-1} , m_{n-2} , m_{n-3} , m_{n-4} , te średnie dla czterech dni poprzedzających, a m_{n+1} , m_{n+2} , m_{n+3} , m_{n+4} dla czterech dni następnych. Tym sposobem znalazł, iż najmniejsza średnia prężność pary w Krakowie tj. 3.02^{mm} przypada d. 10 Stycznia, największa zaś 11.84^{mm} d. 26 Lipca. Prężność pary nie wzrasta jednak ciągle i regularnie od najmniejszości do największości, ani też jednostajnie maleje w drugim okresie od 26 Lipca do 10 Stycznia, tylko prawie w każdym miesiącu są zwroty tj. względne maxima i minima. Ażeby więc dać dokładny obraz tego zawiłego ruchu rocznego prężności pary, podaje autor w tablicy I: liczbę zwrotów średniej prężności pary w pochodzie rocznym; w tablicy II: czasy, w których ten element dosięga tej samej wielkości; w tablicy III: średnie pięciodniowe prężności pary; w tablicy IV: średnie prężności pary odpowiadające pojedynczym miesiącom, po-

jedynym porom roku i średnią roczną; w tablicy V: średnie obserwowane, poprawne i normalne, ich różnice i ich granice dla każdego dnia roku, nareszcie w tablicy VI: prawdziwe średnie miesięczne dla każdego dnia roku 40-letniego okresu, dla każdej jego dekady i dla całego okresu.

Do każdej tablicy dołącza Autor obszérne uwagi, a nadto na tablicy litografowanej przedstawia graficznie bieg roczny prężności pary według średnich poprawnych i według średnich normalnych, dodając jeszcze dwie linije łamane, z których jedna odpowiada najmniejszym, druga największym średnim prężnościom pary, dostrzeżonym w każdym dniu roku w przeciągu 40-letniego okresu.

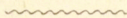
W ten sam sposób opracowany jest dział drugi, dający obraz ruchu rocznego wilgotności powietrza tablice VII, VIII, IX, X i XI tego działu odpowiadają tablicom I, III, IV, V i VI w dziale pierwszym, tablica druga litografowana przedstawia graficznie obraz ruchu rocznego wilgotności powietrza, podobnie jak pierwsza przedstawiała obraz ruchu rocznego prężności pary w Krakowie.

W dyskusyi nad tą rozprawą udział brali Prezes Akademii Dr. MAJER i Prof. Dr. GRABOWSKI.

Następnie Prof. Dr. KARLIŃSKI zdał sprawę o wydanej w języku rosyjskim książce i o polskim rękopiśmie trygonometrii p. A. GAWRYLENKI, nadesłanych Akademii na ręce Prezesa. Tak książka, jako téż rękopism nie mają żadnej naukowej wartości; będą więc Autorowi zwrócone.

Nakoniec Prezes Akademii Dr. MAJER przedstawił ofiarowany jój przez Autora prof. NIEWĘGŁOWSKIEGO w Październiku egzemplarz algebry elementarnej, za który jój auto-

rowi Wydział obok uznania znakomitęj na polu piśmien-
nictwa matematycznego działalności, serdeczne uchwalil po-
dziękowanie.

Posiedzenie administracyjne

w dalszym ciągu poprzedzającego.

Uchwalono pracę Dra WIERZBICKIEGO: *O rocznym
ruchu prężności pary i wilgotności powietrza w Krako-
wie* w Pamiętniku Wydziału, zamieścić podobnie jak się
to stało z częścią pierwszą rozprawy: „O peryjodycznych
zmianach prężności pary i wilgotności powietrza w Krakowie“.

